

**Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 5 hallituksen esityksestä
laiksi asumistukilain muuttamisesta**

Eduskunta on 23 päivänä huhtikuuta 1993 lähettänyt ympäristövaliokunnan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen n:o 32.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina apulaisosastopäällikkö Hannu Junkkari ja ylitarkastaja Liisa Linna-Angelvuola ympäristöministeriöstä, lainsäädäntöneuvos Arja Manner oikeusministeriöstä, esittelijä Maritta Hirvi sosiaali- ja terveysministeriöstä, lakimies Reijo Hyvönen ja suunnittelija Mirja Kuokkala kansaneläkelaitoksesta, toimistopäällikkö Raimo Kärkkäinen asuntohallituksesta, aluejohtaja Harry Östberg Kelan Itä-Suomen aluekeskuksesta, asuntoasiain päällikkö Ulla-Maija Laiho Suomen Kaupunkiliitosta, asuntotoimen päällikkö Eero Hiltunen Suomen Kunnallisliitosta, asuntotoimenjohtaja Risto Koivunoksa Vantaan kaupungista, asuntotoimenjohtaja Matti Martikainen Joensuun kaupungista, sosiaalijohtaja Kaisa Neva-Juoni Nurmon kunnasta, järjestösihteeri Pentti Naulapää Vuokralaisten Keskusliitosta, puheenjohtaja Tuula Kallio Suomen Isännöitsijäliitosta ja tietosuojavaltuutettu Jorma Kuopus.

Hallituksen esitys

Hallituksen esityksessä ehdotetaan asumistukilakia muutettavaksi siten, että lain voimaansaapoon liittyvät tehtävät siirrettäisiin kansaneläkelaitoksen hoidettavaksi. Järjestelmän yleinen johto, ohjaus ja kehittäminen jäisi edelleen ympäristöministeriölle.

Asumistukea koskeva uudistus on osa laajempaa tehtävien siirtoa, jonka tarkoituksena on siirtää myös eräiden muiden etuuksien toimeenpanto kansaneläkelaitokselle.

Samalla ehdotetaan asumistuen vuositarkeyden muuttamiseksi nykyistä joustavammaksi, jotta hakemusruuhilta voitaisiin välttyä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 1994 alusta.

Valiokunnan kannanotot

Hallituksen esityksessä mainituista syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää lakiehdotusta periaatteiltaan tarkoituksenmukaisena. Lakiehdotuksen muutoksenhakua ja oikaisua koskevia 8 luvun säännöksiä on kuitenkin tarpeen täsmentää vastaamaan muissa hallintoasioissa noudatettavaa menettelyä sekä asianosaisen oikeusturvan parantamiseksi.

20 ja 21 §. Kansaneläkelaitoksen päätökseen saa 20 §:n 1 momentin mukaan hakea muutosta sairausvakuutuslaissa (364/63) tarkoitetulta tarkastuslautakunnalta ja tarkastuslautakunnan päätöksestä vakuutus oikeudelta. Pykälän 2 momentin mukaan valitus kirjelmä on toimitettava kansaneläkelaitoksen paikallistoimistoon. Kansaneläkelaitoksen on 21 §:n 1 momentin mukaan käsiteltävä valitus oikaisuasiana.

Jotta lainkäyttöviranomaisen ratkaisemaa asiaa ei enää käsiteltäisi hallintoviranomaisessa oikaisuasiana, mikä olisi poikkeuksellista muihin hallintoasioihin verrattuna, ehdottaa valiokunta 21 §:n 1 momenttia muutettavaksi siten, että kansaneläkelaitoksen on käsiteltävä vain omaa päätöstään koskeva valitus oikaisuasiana. Samalla on tarpeen täsmentää 20 §:n 2 momenttia siten, että valitus kirjelmä tarkastuslautakunnan päätökseen voidaan toimittaa myös vakuutus oikeuteen.

22 §. Pykälän 2 momentin mukaan tarkastuslautakunnan tai vakuutus oikeuden tulee poistaa lainvoimainen päätöksensä ja ottaa asia uudelleen käsiteltäväksi, jos päätös perustuu väärään tai puutteelliseen selvitykseen tai on ilmeisesti lainvastainen.

Muihin hallintoasioihin verrattuna olisi poikkeuksellista myös, että valitusviranomainen voisi oma-aloitteisesti muuttaa lainvoimaista päätöstään asumistukiasioissa. Siksi valiokunta ehdottaa 2 momenttia muutettavaksi niin, että lainvoimaisen päätöksen uudelleen käsiteltäväk-

si ottaminen voisi tapahtua vain asianosaisen hakemuksesta tai kansaneläkelaitoksen esityksestä.

Edelleen valiokunta ehdottaa 2 momenttia muutettavaksi siten, että päätöksen voi poistaa vain vakuutus oikeus ja että asianosaista on näissä tilanteissa aina kuultava.

23 a §. Edellä 22 §:n 2 momenttiin ehdotettujen muutosten johdosta olisi 23 a §:ää tarkistettava poistamalla siitä maininta asian uudelleen käsittelystä.

25 §. Pykälän 2 momentin mukaan kansaneläkelaitoksella on oikeus käyttää tämän lain mukaisia asioita ratkaistessaan myös muiden hoitamiensa etuuksien ratkaisemista varten saamia tietoja.

Valiokunta pitää ehdotettua säännöstä yksilön tietosuojan kannalta liian väljästi muotoiltuna. Kansaneläkelaitoksen hallussa olevien, tuen myöntämistä ja maksamista varten tarpeellisten tietojen käytöstä asumistukiasiassa olisi syytä säätää vastaavasti kuin on säädetty toimeentulotukeen vaikuttavien tietojen käytöstä toimeentulotukiasioiden hoidon kokeilua koskevassa sosiaalihuoltolain (1657/92) 38 c §:n 4 momentissa. Valiokunta ehdottaakin momentissa täsmällisemmin säädettäväksi, että kansaneläkelaitos voi

käyttää asumistukea koskevia päätöksiä tehdesään vain asian ratkaisemista varten tarvittavia tietoja hakijaruokakunnan taloudellisesta asemasta henkilörekisterilain (471/87) 16 §:n estämättä. Edelleen valiokunta ehdottaa momenttiin lisättäväksi säännöksen, jonka mukaan tietoja käytettäessä on varmistettava niiden virheettömyys ja että tietoja voidaan käyttää vain siinä laajuudessa kuin niitä pykälän 1 momentin nojalla tulisi antaa kansaneläkelaitokselle.

Asiaa käsitellessään valiokunta on vielä kiinnittänyt huomiota kansaneläkelaitokselle siirtyvien tehtävien ammattitaitoiseen hoitamiseen. Jos kansaneläkelaitos joutuu asioiden siirron vuoksi lisäämään henkilökuntaansa pysyvästi tai siirtymävaiheen ongelmien hoitamiseksi, on valiokunnan mielestä tärkeää, että kunnissa vastaavissa tehtävissä olleille varataan mahdollisuus hakea kyseisiä tehtäviä.

Muilta osin valiokunta ehdottaa lakiehdotuksen hyväksyttäväksi sellaisenaan.

Valiokunta ehdottaa kunnioittaen,

että hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

Laki

asumistukilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 4 päivänä kesäkuuta 1975 annetun asumistukilain (408/75) 13 ja 28—31 §, sellaisina kuin niistä ovat 13 § 8 päivänä joulukuuta 1989 annetussa laissa (1079/89), 28 § osittain muutettuna 31 päivänä joulukuuta 1975 annetulla lailla (1083/75), 29 § osittain muutettuna viimeksi mainitulla lailla ja 27 päivänä toukokuuta 1976 annetulla lailla (421/76) ja 30 § osittain muutettuna viimeksi mainitulla lailla,

muutetaan 6 §:n 2 momentti, 4 luvun otsikko, 11, 12 ja 14—16 §, joista viimeksi mainittu samalla siirretään 6 lukuun, sanotun luvun otsikko, 17 §, 7 luvun otsikko, 19 ja 20 §, joista viimeksi mainittu samalla siirretään 8 lukuun, sanotun luvun otsikko sekä 21—23 ja 25 §,

sellaisina kuin niistä ovat 6 §:n 2 momentti 21 päivänä joulukuuta 1990 annetussa laissa (1187/90), 11, 16, 21 ja 25 § 13 päivänä helmikuuta 1987 annetussa laissa (154/87), 14 § osittain muutettuna viimeksi mainitulla lailla ja mainitulla 27 päivänä toukokuuta 1976 annetulla lailla, 15 § muutettuna 19 päivänä joulukuuta 1980 annetulla lailla (866/80), mainitulla 13 päivänä helmikuuta 1987 annetulla lailla ja 30 päivänä joulukuuta 1992 annetulla lailla (1633/92), 17 § 3 päivänä elokuuta 1992 annetussa laissa (700/92), 19 § muutettuna mainitulla 27 päivänä toukokuuta 1976, 19 päivänä joulukuuta 1980 sekä 8 päivänä joulukuuta 1989 annetuilla laeilla, 20 § muutettuna mainituilla 27 päivänä toukokuuta 1976 ja 19 päivänä joulukuuta 1980 annetuilla laeilla ja 22 § osittain muutettuna viimeksi mainitulla lailla, sekä

lisätään lakiin uusi 23 a ja 25 a § seuraavasti:

6 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

4 luku

Hallinto ja toimintamenot

11, 12, 14 ja 15 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

6 luku

Asumistuen maksaminen

16 ja 17 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

7 luku

Takaisinperintä

19 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

8 luku

Muutoksenhaku ja päätöksen oikaiseminen

20 §

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)
Valituskirjelmä *kansaneläkelaitoksen päätök-*

seen on toimitettava kansaneläkelaitoksen paikallistoimistoon ja valituskirjelmä tarkastuslautakunnan päätökseen vakuutusosoikeuteen tai kansaneläkelaitoksen paikallistoimistoon viimeistään 30 päivänä sen päivän jälkeen, jona valittaja on saanut tiedon päätöksestä.

(3 ja 4 mom. kuten hallituksen esityksessä)

21 §

Kansaneläkelaitoksen on käsiteltävä *päätös-*
tään koskeva valitus oikaisuasiana. Jos kansaneläkelaitos *tällöin* hyväksyy (*poist.*) sille toimitetussa valituksessa esitetyt vaatimukset, sen on annettava asiasta oikaisupäätös. Päätökseen saa hakea muutosta siten kuin 20 §:ssä säädetään.

(2 ja 3 mom. kuten hallituksen esityksessä).

22 §

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Jos tarkastuslautakunnan tai vakuutusosoikeuden tämän lain nojalla antama lainvoimainen päätös on 1 momentissa tarkoitettulla tavalla virheellinen, *vakuutusosoikeus voi asianosaisten hakemuksesta tai kansaneläkelaitoksen esityksestä ja asianosaista kuultuaan* poistaa lainvoimaisen päätöksen ja ottaa tai määrätä *asian* uudelleen käsiteltäväksi.

23 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

23 a §

Tuensaajalle on varattava mahdollisuus tulla asiassa kuulluksi, jollei siitä aiheudu kohtuutonta viivytystä tai jollei asia ole tullut vireille tuensaajan omasta aloitteesta, milloin on kysymys:

(1—3 kohta kuten hallituksen esityksessä)

4) edellä 22 §:n 1 momentissa tarkoitettusta oikaisusta (poist.).

25 §

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Siitä poiketen, mitä henkilörekisterilain (471/87) 16 §:ssä on säädetty, kansaneläkelaitos voi

*käyttää asumistukea koskevia päätöksiä tehdes-
sään hallussaan olevia asumistukiasian ratkai-
sesta varten tarvittavia tietoja hakijaruokakun-
nan taloudellisesta asemasta. Tietoja käytettäessä
on varmistettava niiden virheettömyys. Tietoja
voidaan käyttää vain siinä laajuudessa kuin niitä 1
momentin nojalla tulisi antaa kansaneläkelaitok-
selle.*

25 a §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulosäännös

(Kuten hallituksen esityksessä)

Helsingissä 28 päivänä toukokuuta 1993

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Seppänen, varapuheenjohtaja Vanhanen, jäsenet Biaudet,

Hautala, Jääskeläinen, Karhunen, Kautto, Korkeaoja, Markkula, Myller, Rask, Särkijärvi ja Virrankoski sekä varajäsen Toivonen.

Vastalause

Asunto-olojen kehittämislaisissa asumistuki mainitaan eräänä keskeisenä tukimuotona. Eduskunta on aiemmissa yksimielisissä kannanotoissaan edellyttänyt, että asumistukea kehitetään edelleen tarveharkintaisena tukimuotona. Hallituksen esitys, jossa esitetään yleisen asumistuen siirtoa kuntien asuntotoimelta kansaneläkelaitoksen hoidettavaksi, vesittää molempia periaatteita. Hallitus perustelee esitystään yhden luukun periaatteella. Periaate on oikea, mutta onko luukku oikeassa paikassa, sillä vain vajaat 1/3 asumistuen hakijoista on ennestään kansaneläkelaitoksen asiakkaita.

Palvelu myös heikkenee niissä kunnissa, joissa kansaneläkelaitoksella ei ole toimistoa. Noin 60 % asumistuen saajista asuu arava-asunnoissa. Nämä tuensaajat ovat voineet hoitaa asumisolosuhteitaan koskevat asiat keskitetysti kunnan viranomaisessa, jossa he ovat joutuneet asioimaan myös asuntolainaan ja vuokralaisten valintaan liittyvissä kysymyksissä. Kunnissa on olemassa myös asiantunteva henkilöstö, joka

joudutaan irtisanomaan ja kouluttamaan kansaneläkelaitoksen henkilöstöä näihin tehtäviin. Tämä tuntuu paitsi kohtuuttomalta myös taloudellisesti perustelemattomalta.

Lakiehdotus ei mahdollista asumistuen maksamista tarvittaessa suoraan vuokraloyhtiöille. Tämä menettely tulee lisäämään vuokratästejä, häätöjä ja takaisinperintöjä.

Hallituksen esitys merkitsee myös sitä, että yleisessä asumistuessa joudutaan kasvavan työ määrän vuoksi siirtymään pois tarveharkintaisesta tuesta kaavamaiseen vähemmän tarveharkintaiseen tukeen. Sopii kysyä miten tämä sopii yhteen niukkenevien resurssien kanssa.

Jos siirto kuitenkin tapahtuu, ehdotamme eduskunnan hyväksyttäväksi toivomuksen,

että kansaneläkelaitokseen tulee palkata asiantuntijoiksi ja asumistukihakemusten käsittelijöiksi pitkäaikaisen kokemuksen omaavia kuntatason viranhaltijoita.

Helsingissä 28 päivänä toukokuuta 1993

Riitta Myller

Tarja Kautto

Maija Rask